

**Левківська К.Д., магістрант
Житомирського державного технологічного університету
Петрук О. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів
Житомирського державного технологічного університету**

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Стрімкий розвиток світової фінансової системи, постійне вдосконалення існуючих і застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу проводити фінансові операції в найкоротший термін, що створює додаткові можливості для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Саме тому для кожної держави боротьба з легалізацією протиправно здобутих коштів і фінансуванням терористичної діяльності є нагальним питанням національної безпеки. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, є не тільки суспільно небезпечним діянням, а і реальною загрозою для національної економіки в цілому та фінансових ринків зокрема. Тож кожна держава, з метою запобігання відмиванню доходів, за допомогою чинного законодавства передбачає здійснення фінансового моніторингу.

Питання сутності моніторингу та правового забезпечення протидії легалізації (відмиванню) доходів злочинного походження досліджували такі вчені: В.М. Берізько, В. Т. Білоус, Г. М. Бірюков, В. В. Венгер, О.П. Орлюк, Л. М. Касьяненко, Ю.А. Литвин, А. О. Клименко, Л. А. Савченко, Г.М. Остапович, О. Степанюк, Л. Чуніхіна та інші.

Зокрема, В. М. Берізько вважає, що фінансовий моніторинг – це сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції на предмет віднесення їх до таких, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів незаконного походження для передання їх правоохоронним органам.

На думку Л. А. Савченко, фінансовий моніторинг є специфічним різновидом державного фінансового контролю, який проводять уповноважені державні органи та установи, що обслуговують здійснення фінансових операцій, відстежують і фіксують фінансові операції, що відповідають визначеним Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» критеріям сумнівності, аналізують одержану інформацію про сумнівні операції з метою виявлення схем та механізмів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму.

На нашу думку, фінансовий моніторинг – це незалежний вид державного фінансового контролю, що здійснюється з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції, у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Система фінансового моніторингу України складається з двох рівнів – державного та первинного. До суб'єктів державного фінансового моніторингу належать:

- спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу – Державний комітет фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг України);

- центральні органи виконавчої влади, які відповідно до закону виконують функції регулювання та нагляду за діяльністю юридичних осіб, що забезпечують здійснення фінансових операцій.

До суб'єктів первинного фінансового моніторингу належать професійні фінансові посередники:

- на ринку фінансових послуг – страхові установи, кредитні спілки, довірчі товариства, платіжні організації та члени платіжних систем, ломбарди та ін. Державне регулювання і нагляд за виконанням ними завдань та обов'язків, передбачених законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, покладено на Нацкомфінпослуг;

- у банківській системі – банки, платіжні організації та члени платіжних систем, що є банківськими установами. Державне регулювання і нагляд за виконанням ними завдань та обов'язків - покладено на НБУ;

- на фондовому ринку – депозитарії, зберігачі, компанії з управління активами інститутів спільного інвестування, фондові біржі. Державне регулювання і нагляд за виконанням ними завдань та обов'язків - покладено на НКЦПФР;

- суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або будь-які інші азартні ігри, суб'єктів господарювання, які здійснюють торгівлю дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них, аудиторів, аудиторських фірм, суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги з бухгалтерського обліку. Державне регулювання і нагляд за виконанням ними завдань та обов'язків - покладено на Міністерство фінансів України.

- нотаріусів, адвокатів та інших осіб, які надають юридичні послуги. Державне регулювання і нагляд за виконанням ними завдань та обов'язків - покладено на Міністерство юстиції України;

- операторів поштового зв'язку (в частині здійснення ними переказу грошей). Державне регулювання і нагляд - покладено на Міністерство інфраструктури України.

Інформацію, щодо кількості суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторинг отримує від державних регуляторів і, в свою чергу, надає регуляторам дані про суб'єкти первинного моніторингу, які не в повному обсязі виконують обов'язки з надання інформації Держфінмоніторингу, для вжиття регуляторами заходів впливу. Держфінмоніторинг опрацьовує отримані повідомлення і передає правоохоронним органам узагальнені матеріали у разі наявності підозр щодо відмивання коштів або фінансування тероризму. Організаційна структура побудови Держфінмоніторингу України враховує рекомендації експертів США та Ради Європи. Така система відповідає найкращим світовим зразкам, забезпечує прозорість процесу боротьби з відмиванням коштів, дає змогу істотно зменшити ризик корупції. Однак вона потребує узгодженості в діях усіх учасників системи. Законом установлено перелік операцій, які є об'єктом обов'язкового моніторингу. Так обов'язковому фінансовому моніторингу підлягає фінансова операція на суму не менше 150000 грн., або не менше суми в іноземній валюті, еквівалентній 150000 грн., та яка має одну або більше визначених законодавством ознак.

З метою удосконалення системи фінансового моніторингу та підвищення якості її роботи потрібне:

1) створення ефективних регіональних систем протидії легалізації (відмиванню) кримінальних доходів та фінансуванню тероризму шляхом координації дій державних органів, фінансових посередників на регіональному рівні;

2) удосконалення нормативно-правову базу для боротьби з тіньовою економікою. У чинних нормативно-правових актах, які регламентують діяльність суб'єктів державного фінансового моніторингу, відсутні будь-які згадування про принципи їх діяльності, але, на нашу думку, вони повинні бути присутні. Зокрема, можна виокремити : - вжиття невідкладних заходів щодо попередження й усунення виявлених правопорушень, вирішення питань про відповідальність осіб, які порушили законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; - неухильне дотримання законності, охорона й захист інтересів держави та суспільства, прав і свобод громадян;

3) удосконалення інформаційно-аналітичної системи для повної автоматизації процесу інформаційного обміну з фінансовими посередниками;

4) проведення більш ретельного аналізу фінансових операцій, що здійснюються суб'єктами господарювання через офшорні зони, з метою виявлення та припинення їх злочинної діяльності;

5) запровадження загальнообов'язкової системи проведення суб'єктами моніторингу оцінки ризиків;

6) запровадження обов'язкового вивчення діяльності закордонних установ, з якими клієнти заводять ділові відносини;

7) покращення стану взаємодії між суб'єктами фінансового моніторингу Держфінмоніторингом України та правоохоронними органами.

ЛЕВКІВСЬКА Катерина Дмитрівна – магістрант Інституту обліку і фінансів Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси: фінансовий контроль, фінанси.

Tel: +380969825659; E-mail: kateruna@bk.ru